

לעילוי נשמת
שלום בן משה

התנ"ך עם מפרשים, מסודרים ומנוקדים
The Tanach with commentaries, Organized and Vowelized

איוב
פרק כ"ט

ה בעוד שדי עמדי סביבותי נערי:

מצודת דוד: בעוד שדי עמדי - בעת היה עוד שדי עמדי להטיב לי. סביבותי נערי - ונערי היו סביבותי לשמש אותי.

ו ברחץ הליכי בחמה וצור יצוק עמדי פלגי-שמן:

מצודת ציון: בחמה - כמו בחמאה, והוא שומן החלב.

מצודת דוד: ברחץ הליכי בחמה - בעת רחצו מקומות מהלכי בחמאה. והוא מדרך גוזמא והפלגה, ולומר: כל כך גדולה השפעה, עד כי היה החמאה נשפך בארץ, ואין מי מאסף, כי בוז יבוזו לו מרוב כל. וצור יצוק עמדי פלגי שמן - הצור אשר היה עמדי היה יוצק ושופך נחלי שמן, והוא משל על מרבית השפעה וגודל ההצלחה.

ז בצאתי שער עלי-קרת ברחוב אכין מושבי:

מצודת ציון: עלי קרת - אצל הקריה והעיר.

מצודת דוד: בצאתי שער עלי קרת - בעת יצאתי אל השער אצל העיר, לשבת במושב הזקנים שדרכם לשבת בשער העיר, כמו שנאמר (דברים כ"ב טו) "אל זקני העיר השערה". ברחוב אכין מושבי - בעת הכנתי מושבי ברחוב העיר.

ח ראוני נערים ונתבאו וישושים קמו עמדי:

מצודת ציון: ונתבאו - הסתירו עצמם.

מצודת דוד: ראוני נערים ונתבאו - כאשר ראו אותי הנערים, אז נחבאו לבשתם להתראות לפני. וישושים קמו עמדי - קמו מפני ונשארה

איוב
פרק כ"ט

א ויוסף איוב שאת משלו ויאמר:

מצודת דוד: ויוסף איוב שאת משלו - בראותו כי עד כה אין מי יענה לו, הוסיף עוד להרים קול בדברי משל, ואמר דבריו. והמשל הוא "בהלו גרו וגו'", ורבים כמוהו.

ב מי-יתגני כירחי-קדם כימי אלוה ישמרני:

מצודת דוד: מי יתגני כירחי קדם - מי יתן אותי להיות עתה כמו שהייתי בהחדשים הקודמים. כימי אלוה ישמרני - כמו הימים אשר שמרני אלוהי.

ג בהלו גרו עלי ראשי לאורו אלך חשך:

מצודת ציון: בהלו - ענינו הארה וזריחה, כמו (איוב כ"ה ה) "הן עד רדת ולא נאחיל".

מצודת דוד: בהלו גרו עלי ראשי וגו' - כשזרחה אור השפעתו על ראשי, וכשהיה חושך בעולם, הלכתי אני לאור הנשפע עלי מאת המקום.

ד כאשר הייתי בימי חרפי בסוד אלוה עלי אהלי:

מצודת ציון: חרפי - קדמותי, ובדברי רבותינו ז"ל (נדה סה:) "חרפי ואפלי". בסוד - ענינו עצה, על כי נעשה בסוד, או שהעצה למעשה היא כיסוד לבנין. עלי אהלי - אל אהלי.

מצודת דוד: כאשר הייתי בימי חרפי - מוסב על מי יתגני, לומר: מי יתן אותי להיות כאשר הייתי בימי קדמותי. בסוד אלוה עלי אהלי - בעת התאספו כולם אל אהלי, להמתיק סוד בדבר מצות אלוה.

איוב פרק כ"ט

עד כי הייתי מעוטף בה. וַיִּלְבָּשׁוּנִי - הצדק עצמה באה אלי להלביש אותי. רוצה לומר: כל כך הייתי רגיל בצדק, עד שבכל עת באו אלי עניים מרודים לחננם, כי כן דרך העניים לחלות פני איש מתן. כַּמְעִיל וְצָנִיף מִשְׁפָּטִי - כמו המעיל שהוא לבוש העליון, וכמו המצנפת הנתונה על הראש ממעל, אשר בעבור זה מדרכם להיות זכים ונקיים, כן היתה משפטי זכה ונקיה מבלי הטיה מה.

טו עֵינַיִם הָיִיתִי לַעֲוֹר וְרַגְלַיִם לַפֶּסֶח אָנִי:

מצודת ציון: לַפֶּסֶח - חיגר ברגליו.

מצודת דוד: עֵינַיִם הָיִיתִי לַעֲוֹר וּגְוִי - רוצה לומר: מי שהיה עוור או פיסח, ולא היה יכול לעשות צרכיו בעבור זה, אני הייתי עושה לו, והרי הוא כאילו הייתי לו לעינים ורגלים.

טז אָב אֲנֹכִי לְאֲבִיוֹנִים וְרַב לֹא־יָדַעְתִּי אַחְקָרְהוּ:

מצודת דוד: אָב אֲנֹכִי לְאֲבִיוֹנִים - הייתי לאביונים כאב, להושיעם מכף חומסיהם. וְרַב לֹא יָדַעְתִּי אַחְקָרְהוּ - כאשר לא ידעתי אמיתת דבר הריב, הייתי חוקר לדעתם.

יז וְאֲשַׁבְּרָה מִתְלַעוֹת עֲגֹל וּמִשִּׁינֵי אֲשַׁלֶּיף טָרְף:

מצודת ציון: מִתְלַעוֹת - הוא הפוך מן (תהלים י"ח ט) "מִתְלַעוֹת כְּפִירִים", והם השינים הגסות.

מצודת דוד: וְאֲשַׁבְּרָה מִתְלַעוֹת עֲגֹל - שברתי שיני העול, אשר יאכל בהם את האביונים. וּמִשִּׁינֵי אֲשַׁלֶּיף טָרְף - והוצאתי את הטרף מבין שיניו. רוצה לומר: התשתי כוחם, והוצאתי את הגזילה מתחת ידם.

יח וְאָמַר עִם־קִנֵּי אֲגֹנֶעַ וְכַחֹל אֲרַבָּה יָמִים:

מצודת ציון: קִנֵּי - מדורי, והוא מושאל מלשון (דברים כ"ב ו) "קַן צִיפּוֹר".

מצודת דוד: וְאָמַר עִם קִנֵּי אֲגֹנֶעַ - בעבור יושר דרכי, אמרתי כאשר אגוע ואמות אהיה עם קיני, רוצה לומר: לא תחרב ביתי עד כי אמות. וְכַחֹל אֲרַבָּה יָמִים - אף אמרתי אשר ארבה ימים כמספר חול הים, והוא מלשון גוזמא.

איוב פרק כ"ט

עומדים, ולא מלאה ליכם לשבת עמדי.

ט שָׂרִים עָצְרוּ בְּמַלְיָם וְכַף יְשִׁימוּ לְפִיהֶם:

מצודת ציון: עָצְרוּ - מנעו, כמו (איוב ד"ב) "וַיַּעֲצֹר בְּמִלִּין". וְכַף - כף היד.

מצודת דוד: שָׂרִים עָצְרוּ בְּמַלְיָם - מנעו בדברים. וְכַף יְשִׁימוּ לְפִיהֶם - ולא השלימו אמריהם, בעבור בואו וסתמו פיהם בכפם, ולא דיברו עוד.

י קוֹל־נְגִידִים נִחְבְּאוּ וְלִשׁוֹנָם לַחֲכָם דְּבָקָה:

מצודת ציון: לַחֲכָם - מלשון חִיךְ.

מצודת דוד: קוֹל נְגִידִים נִחְבְּאוּ - נסתרה קולם, ולא היה נשמע. וְלִשׁוֹנָם לַחֲכָם דְּבָקָה - וכאילו דבקה לשונם אל חִכָּם, לבל יוכלו לדבר.

יא כִּי אֲזַן שְׁמֵעָה וְתֹאשְׁרָנִי וְעֵין רְאֵתָה וְתַעֲדִנִי:

מצודת ציון: וְתֹאשְׁרָנִי - ענינו שבח והילול, כמו (תהלים א' א) "אֲשִׁרֵי הָאֵלֹהִים".

מצודת דוד: כִּי אֲזַן שְׁמֵעָה וְתֹאשְׁרָנִי - וכל זה בא לי בעבור יושר דרכי, כי האוזן אשר שמעה כשרון מפעלי היתה משבחת אותי. וְעֵין רְאֵתָה וְתַעֲדִנִי - והעין אשר ראתה מיטב דרכי היתה מעידה על צדקתי.

יב כִּי־אֲמַלֵּט עֲנִי מִשֹּׁעַ וְיָתוֹם וְלֹא־עֲזָר לּוֹ:

מצודת דוד: כִּי אֲמַלֵּט עֲנִי מִשֹּׁעַ - כי דרכי היה אשר אמלט בכל עת את העני מצעקתו, אשר יצעק מפני נוגשיו. וְיָתוֹם וְלֹא עֲזָר לּוֹ - ואף את היתום, ואף את כל מי שאין לו עוזר - שחלפה עזרתו מקושי המזל, את כולם הייתי ממלט.

יג בְּרַפַּת אֲבִד עָלַי תָּבֹא וְלֵב אֲלַמְּנָה אֲרַגֵּן:

מצודת דוד: בְּרַפַּת אֲבִד עָלַי תָּבֹא - באה עלי ברכת האיש האובד בעניו, כי חננתיו והוא ברך אותו. וְלֵב אֲלַמְּנָה אֲרַגֵּן - העמדתי ברינה ושמחה, כי הטבתי חסדי עמה.

יד צִדְקָ לְבִשְׁתִּי וַיִּלְבָּשׁוּנִי כַּמְעִיל וְצָנִיף מִשְׁפָּטִי:

מצודת דוד: צִדְקָ לְבִשְׁתִּי - מרבה הייתי בצדק,

איוב פרק כ"ט

השמים. ופיהם פָּעְרוּ לְמַלְקוֹשׁ - ולאחר זמן באיחור רב פתחו פיהם לדבר דבריהם, כי המתינו עד אשר אדבר אני כל דברי תחילה.

כד אֲשַׁחַק אֱלֹהִים לֹא יֶאֱמִינוּ וְאוֹר פָּנָי לֹא יִפְּלֹן:

מצודת ציון: יִפְּלֹן - ענינו גרעון ופחיתות, כמו (איוב י"ב ג) "לא נוֹפֵל אֲנֹכִי מִמָּכִם".

מצודת דוד: אֲשַׁחַק אֱלֹהִים לֹא יֶאֱמִינוּ - כאשר הייתי משחק אליהם, לא האמינו בעצמם שאני שוחק אליהם, כי היה הדבר זר להם לגודל חשיבותי. וְאוֹר פָּנָי לֹא יִפְּלֹן - ועם כי שחקתי אליהם, עם כל זה לא היו מגרעין ומחסרין זוהר פני להגיס דעתם עמדי, להקל בכבודי להכות מאור פני.

כה אֶבְחַר דָּרְכִי וְאֲשַׁב רֵאשׁ וְאֲשַׁפּוֹן כְּמִלֶּךְ בְּגִדֵי כֶּאֱשֶׁר אֲבָלִים יִנְחִם:

מצודת דוד: אֶבְחַר דָּרְכִי - אני הייתי בוחר דרכם אשר ילכו בה. וְאֲשַׁב רֵאשׁ וְאֲשַׁפּוֹן כְּמִלֶּךְ בְּגִדֵי - וישבתי בראש כולם, ושכנתי ביניהם במקום המעולה, כאשר ישכון המלך בתוך הגדוד. כֶּאֱשֶׁר אֲבָלִים יִנְחִם - הייתי להם כאיש אשר ינחם את האבלים, רוצה לומר: כמו שכולם יתנו לב לשמוע דברי המנחם להסיר מעליהם את היגון, כן כולם נתנו לב לשמוע אמרי. וחוזר לראשית אמריו לומר: בעבור גודל חזקת היד כזה, הבאה מיושר לכת ומחיבה יתירה, הנה חשבתי שהיא תחליף כבודי, לתת לי כבוד חדש בכל פעם.

איוב פרק כ"ט

ט שְׂרָשְׁי פְּתוּחַ אֱלִי-מַיִם וְטֹל יָלִין בְּקִצְיָרִי:

מצודת ציון: יָלִין - ענינו התמדה, כמו (איוב י"ז ב) "תֵּלֶן עֵינַי". בְּקִצְיָרִי - בענפי, כמו (איוב י"ד ט) "וְעֵשָׂה קִצְיָר".

מצודת דוד: שְׂרָשְׁי פְּתוּחַ אֱלִי מַיִם וְגוֹ' - שרשי יהיה פתוח אל המים ויהיה רטוב ומלוחלח, והטל יתמיד בענפי. רוצה לומר: חשבתי שלא תסור הצלחתי.

כ כְּבוֹדִי תִּדְשׁ עִמָּדִי וְקִשְׁתִּי בְּיָדִי תַחְלִיף:

מצודת דוד: כְּבוֹדִי תִּדְשׁ עִמָּדִי - הכבוד אשר עמדי תתחדש בכל עת. וְקִשְׁתִּי בְּיָדִי תַחְלִיף - החוזק והתוקף אשר בידי, היא תחליף את כבודי, כי בעבורה יחליפו לי כל העם בכל פעם כבוד חדש.

כא לִי-שָׁמְעוּ וַיִּחְלוּ וַיִּדְמֹוּ לְמוֹ עֲצָתִי:

מצודת ציון: וַיִּדְמֹוּ - ושתקו, כמו (ויקרא י"ג) "וַיִּדְמוּ אֶהְרֹן". לְמוֹ עֲצָתִי - אל עצתי.

מצודת דוד: לִי שָׁמְעוּ וַיִּחְלוּ - כל כך חזקה ידי עליהם, עד אשר שמעו לי לכל אמרי, וטרם דברי היו מייחלים ומתאווים שאדבר דברי. וַיִּדְמֹוּ לְמוֹ עֲצָתִי - והמה שתקו אל עצתי, ולא ערבה ליבם להשיב אמרים עליה.

כב אַחֲרֵי דְבָרֵי לֹא יִשְׁגּוּ וְעֲלִימוּ תַטּוֹף מִלְּתִי:

מצודת ציון: יִשְׁגּוּ - מלשון שינוי. תַטּוֹף - ענינו הזלה, והוא מושאל לדיבור, וכן (מכה ב'ו) "אֵל תַּטִּיפוּ יִטְיִפוּן".

מצודת דוד: אַחֲרֵי דְבָרֵי לֹא יִשְׁגּוּ - אחר שדברתי את דברי, לא השתדלו לקחת עצה פעם שנית אל הדבר ההיא. וְעֲלִימוּ תַטּוֹף מִלְּתִי - אמרי פי היה מדובר ביניהם, כי יספרו זה לזה, על כי למאד יחבבו אמרי.

כג וַיִּחְלוּ כְּמַטֵּר לִי וּפִיהֶם פָּעְרוּ לְמַלְקוֹשׁ:

מצודת ציון: פָּעְרוּ - פתחו, כמו (איוב ט"ז ז) "פָּעְרוּ עֲלֵי בְּפִיהֶם". לְמַלְקוֹשׁ - ענינו איחור, וכן (איוב כ"ד ו) "וְיִכְרֹם רִשָּׁע וְלִקְשׁוּ", וכן יקרא גשם המאוחר מלקוש.

מצודת דוד: וַיִּחְלוּ כְּמַטֵּר לִי - היו מייחלים ומקוים לשמוע אמרי, כאשר יקוו אנשים למטר